

การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

THE PROMOTION OF GOOD GOVERNANCE-BASED SANGHA AFFAIRS
ADMINISTRATION OF THE SANGHA IN MUEANG DISTRICT,
KRABI PROVINCE

พระกิตติคุณ ขวาทิจกร^{1*}, พระครูอรุณสุตาลังการ ปรีดา บัวเมือง², ดิเรก นุ่นกล้า¹, เดชชาติ ตรัทรพย์³,
พระครูสิทธิสุตากร สุเมต พรหมพัฒน์¹, พระชีพ แก้วนิล¹, ปุญญาดา จงละเอียด², ทิพย์วรรณ จันทรา²,
พีระศิลป์ บุญทอง⁴, วิเชษฐ์ ลินประสิทธิ์กุล²

Phra Kittikun Khwathichak^{1*}, Phrakru Arunsutalangkan Preeda Buamuang²,
Direk Nunklam¹, Dechchart Treesap³, Phrakhu Sittisuthakon Sumet Phromphat¹,
Phra Chiep Kaewnil¹, Punyada Chongla-iad², Tippawan Chantra², Peerasil Bunthong⁴,
Wichet Sinprasitkul²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

³คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

³Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

⁴คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

⁴Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus,
Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kittikunkhwathichak1998@gmail.com

Received 15 August 2024; Revised 23 September 2024; Accepted 30 September 2024

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: การบริหารงานของคณะสงฆ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและรักษาความมั่นคงของศาสนาพุทธในสังคมไทย แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความคาดหวังที่สูงขึ้นจากสาธารณชนในปัจจุบัน คณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลที่มุ่งเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์กรทางศาสนาให้มากขึ้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและเป็นตัวอย่างในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการกระบวนการบริหารงาน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

และศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย: งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 ราย และใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 140 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย: พบว่า การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา คือ ด้านความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.51$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.51$) ด้านความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.51$) ด้านนิติธรรม ($\bar{X} = 4.50$) และด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.48$) และ 2) แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลัก 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านหลักนิติธรรม 2) ด้านหลักคุณธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ซึ่งควรมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทั้ง 6 ด้าน อย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลยึดมั่นในกฎระเบียบ พระวินัย และกฎหมายบ้านเมือง เป็นการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักพระพุทธศาสนา โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ มีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ความยุติธรรม ความเสมอภาค ความซื่อสัตย์สุจริต และส่งเสริมให้มีการบริหารงานด้วยความเมตตากรุณา

สรุป: การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่ดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า แสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์มีการวางแผนและดำเนินการบริหารงานอย่างรอบคอบและเป็นระบบ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและคุณธรรมในการปกครองส่วนข้อเสนอแนะ คือ คณะสงฆ์ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ปรับปรุงกลไกการตรวจสอบ และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับกิจการคณะสงฆ์ และรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การบริหารงาน, หลักธรรมาภิบาล, กิจการคณะสงฆ์

Abstract

Background and Objectives: The administration of the Sangha was of great importance in promoting and maintaining the stability of Buddhism in Thai society, but due to the rapidly changing social conditions and the higher expectations from the public nowadays, the Sangha needed to improve and develop its administration for greater efficiency. This especially involved applying good governance principles focused on transparency, responsibility, and participation in decision-making to build greater trust and faith in religious organizations. This study aimed to examine the promotion of good governance-based Sangha affairs administration in Mueang district, Krabi province, a potential area for development, and an example of implementing these principles. The research objectives were to study the promotion of good governance-based Sangha affairs administration of the Sangha in Mueang district, Krabi province and explore

recommendations for promoting good governance-based Sangha affairs administration in Mueang district, Krabi province.

Methodology: This research was mixed-methods, including both qualitative and quantitative approaches. An unstructured interview was conducted with 23 key informants, and a questionnaire was used with 140 quantitative samples. The statistics used to analyze the data included percentages, means, and standard deviations.

Main Results: 1) The promotion of the administration of Sangha affairs based on the principles of good governance by the Sangha of Mueang District, Krabi Province, was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that the highest average score was in the area of morality ($\bar{x} = 4.52$), followed by transparency ($\bar{x} = 4.51$), responsibility ($\bar{x} = 4.51$), value for money ($\bar{x} = 4.51$), rule of law ($\bar{x} = 4.50$), and participation ($\bar{x} = 4.48$). 2) The guidelines for promoting the administration of Sangha affairs based on the principles of good governance, from interviews with key informants, can be summarized into six main issues: 1) Rule of law, 2) Morality, 3) Transparency, 4) Participation, 5) Responsibility, and 6) Value for money. These six principles of good governance should be applied to the administration of Sangha affairs in Mueang District, Krabi Province, in order to promote effective administration based on the principles of good governance.

Involvement to Buddhaddhamma: The administration based on good governance adhered to rules, monastic discipline, and national laws, developing wisdom and morality through Buddhist principles. It applied good governance principles, promoting transparent management among monks to ensure fairness, equality, honesty, and encouraged compassionate administration.

Conclusions: The promotion of good governance-based Sangha affairs administration in Mueang district, Krabi province, was found to be highly effective, particularly in morality, transparency, responsibility, participation, and value for money. The research indicated that the Sangha had carefully planned and systematically implemented its administration, enhancing transparency and morality in governance. The study recommended that the Sangha should involve the public in administration, improve mechanisms for transparency, and promote the efficient use of resources to ensure the sustainability of Sangha affairs and the stability of Buddhism in the community.

Keywords: Promotion, Administration, Principles of Good Governance, Ecclesiastical Affairs

บทนำ

การบริหารจัดการมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรตลอดประวัติศาสตร์มนุษยชาติ แม้ว่าการบริหารในอดีตจะมีลักษณะเป็นศิลปะและขึ้นอยู่กับฝีมือและพรสวรรค์ (Samamaphan, 1986) เช่น การสร้างพีระมิดหรือระบบชลประทานของชาวอียิปต์โบราณ (Saratana, 2002) ปัจจุบันการบริหารจัดการได้พัฒนาขึ้นมากโดยอิงกับหลักการวิทยาศาสตร์และหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า สิ่งเหล่านี้เป็นการบริหารที่สะท้อนการมีลักษณะเป็นศิลปะมากกว่าที่จะมีรูปแบบเป็นวิทยาศาสตร์ซึ่งหมายถึงการมีรูปแบบกฎเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจน

ปัจจุบันวิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมาก การปกครองคณะสงฆ์ก็จัดการคณะสงฆ์อาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมืองโดยเฉพาะหลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม

หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า เป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ บางอย่างต้องอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย คณะสงฆ์ควรผสมผสานส่วนดีของระบบราชการ และเอกชนเข้ากับหลักธรรมวินัย (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 1996) พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป

เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยยึดหลัก คือ ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม ตามพระธรรมวินัยและใช้กฎหมาย หรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐโดยอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหา ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดีย คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อก้าวถึงประเทศไทยครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 ต่อมาในสมัยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น ก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองฝ่ายอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลที่ 9 ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมา ในปี พ.ศ. 2535 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติม รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีมหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546) ในปี พ.ศ. 2561 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) ซึ่งยังเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (Soma-in, 2003) และสามารถกล่าวได้ว่า บริหารกิจการคณะสงฆ์ มี 6 ด้าน ด้วยกัน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณูปการ

การปกครองคณะสงฆ์จึงต้องมีการผสมผสานระหว่างการบริหารแบบราชการและเอกชนเข้ากับหลักธรรมวินัย เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ว่ามีการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่เป็นอย่างไร และควรมีแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่อย่างไร เพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผลของการดำเนินงานขององค์กรและเพื่อเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ และศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามซึ่งเครื่องมือการวิจัยทั้ง 2 แบบ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นพระสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ในเขตคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นพระสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ในเขตคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ จำนวน 140 รูป และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 ราย โดยการสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญควบคู่กับแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำองค์ความรู้มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำแนกออกเป็น 5 ด้าน จำนวนคำถาม 25 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเนื้อหาหาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปและระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง และสร้างเป็นแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยครอบคลุมความคิดเห็นของพระสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ในเขตคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ทั้ง 6 ด้าน มาใช้เป็นคำถามในแบบสอบถาม
4. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 140 ชุด ไปแจกให้พระสงฆ์พระภิกษุสงฆ์ในเขตคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในการตอบแบบสอบถามก่อนและให้ลงมือตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง
2. ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 ราย ด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 140 ชุด นำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมดแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม นำเสนอเป็นตารางและภาพประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ จำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักนิติธรรม 2) ด้านหลักคุณธรรม

3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ และ 6) ด้านหลักความรับผิดชอบ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ระดับการเคลื่อนมากที่สุด	5 คะแนน
ระดับการขับเคลื่อนมาก	4 คะแนน
ระดับการขับเคลื่อนปานกลาง	3 คะแนน
ระดับการขับเคลื่อนน้อย	2 คะแนน และ
ระดับการขับเคลื่อนน้อยที่สุด	1 คะแนน ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1977)

เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการสังเคราะห์ และปรับปรุงเรียบเรียงรูปแบบเนื้อหาให้มีความสละสลวย กระชับเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

Table 1 The mean, standard deviation, and the level of promoting good governance-based Sangha affairs administration of the Sangha in Mueang district, Krabi province, encompassing six areas

Promoting Good Governance-Based Sangha Affairs Administration	Promotion Level		
	$\bar{X}$	S.D.	Interpreted results
Rule of law	4.50	0.56	High
Principle of Morality	4.52	0.55	The highest
Principle of Transparency	4.51	0.56	The highest
Principle of Participation	4.48	0.61	High
Principle of Responsibility	4.51	0.55	The highest
Principle of Value for Money	4.51	0.54	The highest
together	4.50	0.56	High

จาก Table 1 ผลการวิจัย พบว่า 1) การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การส่งเสริมด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.51$) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.51$) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.51$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 4.50$) ส่วนด้านหลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ($\bar{X} = 4.48$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า

2.1 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหาร เจ้าอาวาส จะต้องมีการวางแผนงานในการบริหารงานที่ชัดเจน และมีการตั้งกฎ ระเบียบปฏิบัติ

ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เพื่อใช้กำกับพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนเองให้ประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบแผนเป็นตัวอย่างแก่พุทธศาสนิกชน

2.2 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารคณะสงฆ์ควรร่วมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมภายในวัด และมีการสอนปฏิบัติธรรม กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเทศนาสั่งสอนแก่พุทธบริษัท เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ให้เห็นผลชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรมอยู่เสมอ

2.3 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใส หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมให้วัดทุกวัดนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในวัดอย่างจริงจัง ควรมีการพัฒนาระบบการจัดการทรัพย์สินและการเปิดเผยข้อมูลให้เป็นระบบมากขึ้น ควรปรับปรุงการสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ง่าย และควรจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่และพระภิกษุในเรื่องการจัดการข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูล

2.4 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม ยังมีความจำเป็นในการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของพระภิกษุ สามเณร และประชาชนในการบริหารจัดการวัดให้มากขึ้น จึงควรเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการติดตามประเมินผลงานอย่างเป็นระบบ และควรจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความตระหนักและเข้าใจในหลักการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

2.5 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์ช่วยเหลือพุทธศาสนิกชนจากภัยพิบัติต่าง ๆ และควรมีบทบาทในการส่งเสริมด้วยการปลูกจิตสำนึกให้เข้าถึงชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อการสื่อสารธรรมเข้าถึงชุมชน การส่งเสริมศีลธรรมให้แก่ชุมชน อีกทั้ง ควรมีการจัดตั้งมูลนิธิหรือสถานสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีความเดือดร้อนจากภัย ต่าง ๆ

2.6 ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการตรวจสอบคุณภาพและความคุ้มค่าของวัสดุอุปกรณ์ที่จะทำการจัดซื้อจัดจ้างให้เข้มงวดมากขึ้น ควรมีการสร้างระบบติดตามผลการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพ และควรส่งเสริมให้วัดและบุคลากรในวัดมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรให้แก่บุคลากรในวัดอย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ด้านหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม ส่วนด้านหลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่เป็นอย่างนี้ เพราะคณะสงฆ์ได้มีการวางแผนการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์อย่างรอบคอบและรัดกุม ยังมีการวางแผนโครงสร้างอย่างมีระบบ ทำให้การบริหารจัดการเกิดความโปร่งใส มีคุณธรรมจริยธรรม และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ 6 ประการ สรุปได้ คือ 1) หลักนิติธรรมเชิงพุทธ ได้แก่ วินัยบัญญัติซึ่งเป็นแบบแผนและกฎเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนา โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขทรงปกครองพุทธบริษัท 4 โดยยึดหลักธรรมนิยมจริยา 3 2) หลักคุณธรรมเชิงพุทธ ได้แก่ อปบริหานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ภิกษุปฏิบัติตาม ผู้บริหารต้องเป็นผู้รู้เหตุผลในการบริหารองค์การด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นคุณธรรมของผู้บริหาร การถือหลักธรรมเป็นสำคัญในการบริหารองค์การอย่างมีคุณธรรมด้วยสังคหวัตถุ 4 ธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และพรหมวิหาร 4 3) หลักความโปร่งใสเชิงพุทธ กล่าวคือ การบริหารองค์การพระพุทธเจ้าทรงไม่ประสงค์ให้การกระทำทุกอย่างเป็นความลับ ต้องซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาตรวจสอบได้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4) หลักการมีส่วนร่วม

เชิงพุทธ พระพุทธเจ้าให้พระสาวกมีส่วนร่วมในการบริหาร เช่นในกรณีที่ส่งพระอรหันตสาวก 60 รูป ออกไปประกาศพระศาสนา 5) หลักความรับผิดชอบเชิงพุทธ ทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะ คือ เป็นผู้ชำนาญรับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ และ 6) หลักความคุ้มค่าเชิงพุทธ พระพุทธเจ้าให้อวาทบรรดาสงฆ์สาวกให้ใช้ปัจจัย 4 อย่างคุ้มค่าเพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสິงแวดล้อม (Rianglaem, 2007)

ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ข้อ 1 ที่ว่า มีแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจอย่างชัดเจน ข้อที่ 2 ที่ว่า มีการปฏิบัติต่อบรรพชิตด้วยความเท่าเทียมกัน และข้อที่ 3 ที่ว่า มีการลงโทษอย่างยุติธรรมตามโทษานุโทษ ข้อ 4 ที่ว่า จัดให้มีการอบรมศีลธรรม และพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตอย่างสม่ำเสมอ ข้อ 6 ที่ว่า จัดให้มีพระพี่เลี้ยงคอยดูแลพระภิกษุผู้บวชใหม่เพื่อแนะนำความรู้พระธรรมวินัยที่ถูกต้อง มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนข้อ 5 ที่ว่า มีการวางกฎข้อบังคับให้บรรพชิตปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกิต บุญมี และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษากรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตำบลท่าไม้ จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ (Bunmee, 2016)

ด้านหลักคุณธรรม พบว่า ข้อ 4 ที่ว่า ส่งเสริมให้บรรพชิตทุกรูปเข้าร่วมอบรมเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า ปฏิบัติต่อเพื่อนบรรพชิตด้วยจิตเมตตา ข้อ 3 ที่ว่า ควบคุมดูแลบรรพชิตประพฤติตนให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย และข้อที่ 5 ที่ว่า แสดงความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อการดำเนินงาน หรือกิจการด้านต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนข้อ 2 ที่ว่า กล้าตัดสินใจแสดงความเห็นในสิ่งที่ถูกต้องตามความเป็นจริง มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยสุด (Rianglaem, 2007)

ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า ข้อ 6 ที่ว่า ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องชอบธรรม สามารถตรวจสอบได้ มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 5 ที่ว่า แสดงความรับผิดชอบเมื่อดำเนินงานด้านงบประมาณผิดพลาด เช่น ใช้งบประมาณไปใช้ไม่ตรงกับจำนวนหรือวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้ ข้อ 1 ที่ว่า แจ้งงบประมาณรายรับ-รายจ่ายประจำปีให้บรรพชิตทราบ และข้อ 3 ที่ว่า มีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดเมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้น มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนข้อ 2 ที่ว่า แต่งตั้งคณะกรรมการทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์เพื่อตรวจสอบการใช้จ่ายภายในวัด และข้อ 4 ที่ว่า ปรับปรุงระบบกลไกการบริหารงานเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากัน มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยสุด สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้องค์ความรู้ แนวความคิด ด้วยวิธีการเพื่อผลของการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและกีดขวางพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น รายละเอียดในแต่ละขั้นของกระบวนการ ซึ่งไม่เพียงครอบคลุมเนื้อหาเฉพาะด้านแนวคิดหรือองค์ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม แต่รวมถึงศาสตร์การบริหารจัดการสมัยใหม่ การบริหารจัดการด้านการเงิน ฯลฯ เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับสังคมปัจจุบัน (Lowmunkong, 2010)

ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า ข้อ 3 ที่ว่า เปิดโอกาสให้บรรพชิตปฏิบัติหน้าที่แทนในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า เปิดโอกาสให้บรรพชิตมีส่วนร่วมในการวางกรอบนโยบายการปรับปรุงและพัฒนาวัด ข้อที่ 2 ที่ว่า เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาวัด และข้อที่ 5 ที่ว่า ให้บรรพชิตมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาภายในวัด มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากัน ข้อที่ 6 ที่ว่า มีเครือข่ายเชื่อมโยงด้านข้อมูลข่าวสาร เพื่อสะดวกในการบริหารงาน ส่วนข้อ 4 ที่ว่า เปิดโอกาสให้บรรพชิตและประชาชนร่วมตรวจสอบและติดตามผลสิ่งที่ได้ร่วมตัดสินใจไป มีระดับค่าเฉลี่ยน้อยสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanananmethee (2016) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของธรรมาภิบาลและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์การขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ธรรมาภิบาลและวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ

ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ข้อ 2 ที่ว่า พัฒนางานของวัดให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลเป็นที่ประจักษ์ ต่อสังคม และข้อ 4 ที่ว่า ระลึกถึงคำสอนที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และรับผิดชอบในคำเทศนาของตนเอง มีระดับ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 3 ที่ว่า รับผิดชอบช่วยเหลือบรรพชิตที่มีปัญหาและช่วยแก้ไขอย่างเป็นระบบ ข้อที่ 6 ที่ว่า กำหนดหน้าที่แก่บรรพชิตให้เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและจิตวิญญาณ และข้อที่ 1 ที่ว่า จัดให้มีการ ร่วมรับผิดชอบในการวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบันเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาบริหารงาน ส่วนข้อ 5 ที่ว่า มีการจัดตั้ง ศูนย์ที่ปรึกษาแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และความยากจน มีระดับค่าเฉลี่ยน้อย สอดคล้องกับ การวิจัยเรื่อง รูปแบบโครงสร้างองค์การและบทบาทการบริหารงานของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ พบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ยึดถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ในเรื่องหน้าที่และอำนาจของพระสังฆาธิการ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาด้านศาสนา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสุข และแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรค มหาเถรสมาคม ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์การจะต้อง มีใจกว้างยอมรับความคิดเห็นหลักการบริหารสมัยใหม่ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย ควรรับฟังปัญหาของ ผู้ได้บังคับบัญชาในระดับล่างควรออกตรวจงานตามเขตปกครองของตนให้สม่ำเสมอ พบปัญหาต้องแก้จริงจัง จัง ตลอดถึงสื่อมวลชนและพุทธศาสนิกชนทุกคนจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ทุกคนล้วนมีหน้าที่ในการปกป้องรักษา เชิดชูส่งเสริมและร่วมแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ด้วย (Duangsri, 2015)

ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า ข้อ 1 ที่ว่า ตรวจสอบคุณภาพ ความคุ้มค่า ความคงทนวัสดุอุปกรณ์ที่จะทำการ จัดซื้อจัดจ้างก่อนทุกครั้ง และข้อ 5 ที่ว่า ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนจัดงานอย่างเรียบง่ายและประหยัดตาม ประเพณีนิยม มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อ 2 ที่ว่า มีการใช้ศาสนสมบัติอย่างเกิดประโยชน์และ คุ้มค่า และข้อที่ 3 ที่ว่า สนับสนุนให้บรรพชิตพัฒนาตนเองด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อ 4 ที่ว่า เมื่อ เริ่มปฏิบัติงาน มีการคำนึงถึงความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้ และข้อ 6 ที่ว่า มีการจัดงานอย่างเรียบง่ายประหยัด คุ้มค่า สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของคณะสงฆ์ภาค 3 พบว่า ระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ของ สังคมเพื่อพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ พรหมวิหาร อิทธิบาท สังคหวัตถุ สारณียธรรม สปัจริยธรรม และอปปริหานิยธรรม ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ที่จะทำให้งานกิจการทั้ง 6 ด้านบรรลุ และบูรณาการหลักการต่าง ๆ จนเกิดรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม หลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธที่เรียกว่า “6D+3M” โดย “6D” หมายถึง การกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ ซึ่งเน้นหลัก ธรรมาภิบาลเชิงพุทธและหลักพุทธธรรมที่แตกต่างกันไปตามภาระหน้าที่ในการกิจด้านนั้น ๆ และ “3M” หมายถึง การจัดบุคคลากร (Man) การจัดงบประมาณ (Money) และการปฏิบัติกิจการ (Management) (Phrakhrut Photikittikhun Kittiphong Supanyo, 2018)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักนิติธรรม คณะสงฆ์มีการนำหลักพระธรรมวินัยมาอบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ตามชั้น ปกครองกับหลักกฎหมาย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม 2) ด้านหลักคุณธรรม คณะสงฆ์ได้บริหารจัดการ กิจการด้านศาสนศึกษา รับนโยบายมาปรับจัดทำแผน การจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณรและพุทธศาสนิกชนใน เขตปกครองในด้านพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี รวมถึงแผนกสามัญ ควบคู่ไปการปฏิบัติ รวมถึงการ จัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและนักเรียน 3) ด้านความโปร่งใส คณะสงฆ์ได้มีการจัดอบรม

พัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กระบวนการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ หาคคนที่ให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ในงานนั้น ๆ สร้างความไว้วางใจ ปรับปรุงกลไกการทำงานพร้อมเปิดเผยข้อมูลตรวจสอบได้ 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม วัดและชุมชนได้สะท้อนความผูกพันระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียน โดยให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น พระสังฆาธิการบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่เผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา มีการสร้างถาวรวัตถุที่มีความเหมาะสม มีการจัดแสดงพระธรรมเทศนาในเทศกาลต่าง ๆ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงพระธรรมเทศนาเผยแผ่หลักธรรมคำสอน 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยเป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยทำงานในการเผยแผ่ด้วยความรัก เอาใจใส่ในหน้าที่ ชยัน อดทน ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และ ตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่เราทำ วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีการ และวิธีการแก้ไขปรับปรุง ไม่ทอดธุระ ในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความมั่นใจในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และอุปสรรคในการทำงาน ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 6) ด้านหลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ใช้สถานที่ภายในวัดเป็นที่สังเคราะห์ประชาชน เช่น เป็นสถานที่สำหรับจัดประชุม เป็นศูนย์สังเคราะห์ผู้ประสบภัยฉุกเฉิน สังเคราะห์ผู้เดินทาง เป็นต้น การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ มีลักษณะสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของวัด จัดบริเวณวัดให้สะอาด ร่มรื่น ปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและใช้ร่มเงา นั่งพักผ่อน มีห้องน้ำห้องสุขาแยกชาย หญิง คนพิการ อย่างเพียงพอ ปรับทัศนียภาพให้มีความสะอาดความสะอาดสบายร่มรื่น มีความสัปปายะอยู่เสมอ ดัง Figure 1

Figure 1 Model of knowledge obtained from research

การศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ได้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ ส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ มีการบริหารจัดการในทุกมิติ ซึ่งรวมถึงการจัดการทรัพยากร ผลิตผล ความรู้ ภูมิปัญญา เพื่อสร้างรูปแบบที่เป็นรูปธรรม

และสามารถพึ่งพาตนเองได้ องค์ประกอบของการส่งเสริม การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ 1) การแต่งตั้งบุคลากร 2) การถ่ายทอดความรู้ 3) กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4) กระบวนการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม 5) การติดตาม ประเมินผล 6) ผลสัมฤทธิ์ของการส่งเสริมการบริหาร และ 7) รูปแบบการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ดัง Figure 2

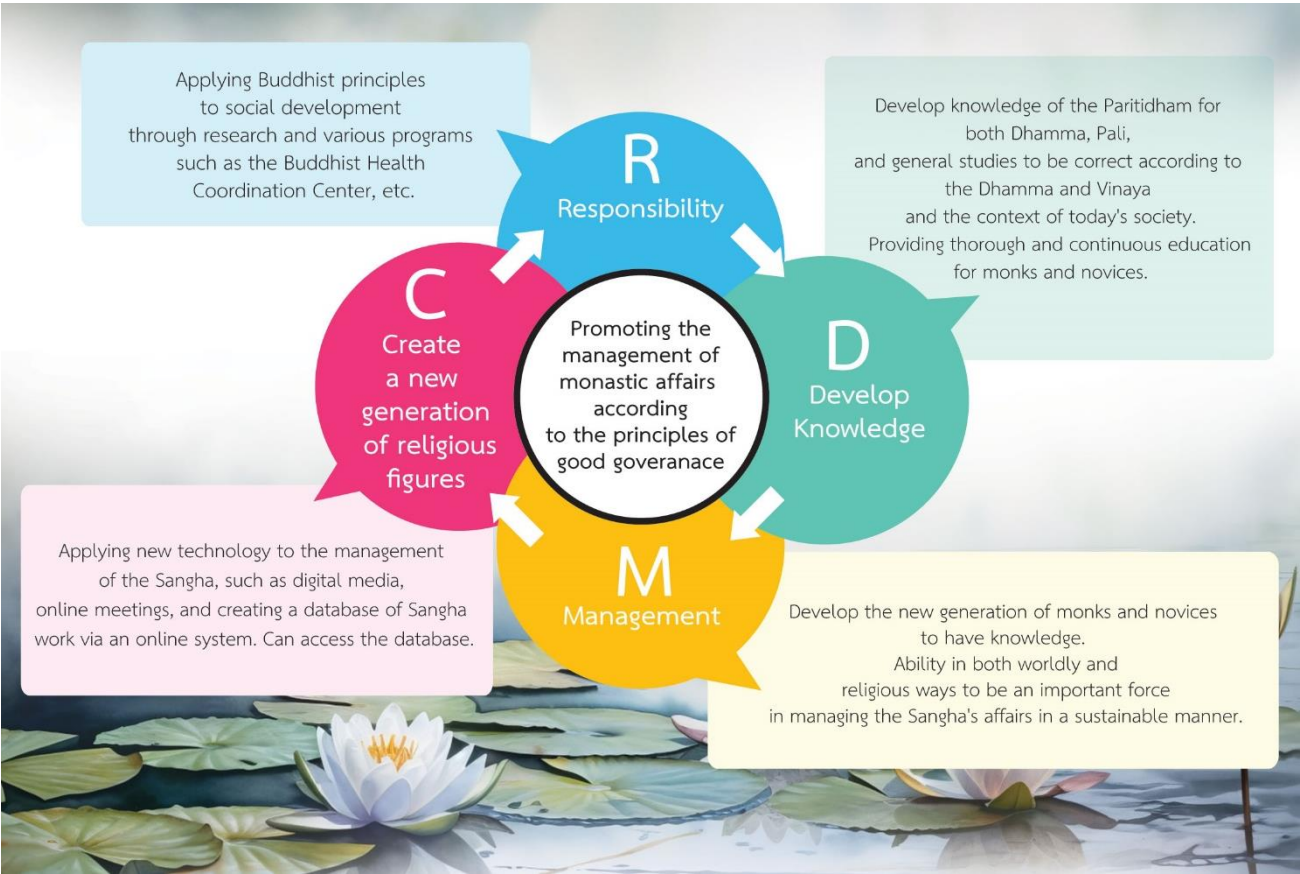

Figure 2 Model of knowledge synthesized from research

สรุปและข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยมีปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักนิติธรรม คณะสงฆ์มีการนำหลักพระธรรมวินัยมาอบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ตามชั้นปกครองตามหลักกฎหมายคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม 2) ด้านหลักคุณธรรม คณะสงฆ์ได้บริหารจัดการกิจการด้านศาสนศึกษา จัดทำแผนการจัดการศึกษาให้แก่ พระภิกษุ สามเณรและพุทธศาสนิกชนในเขตปกครอง รวมถึงการจัดการศึกษา ด้านพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและนักเรียน 3) ด้านความโปร่งใส คณะสงฆ์ได้มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กระจายการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ หาคคนที่ให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ในงานนั้น ๆ สร้างความไว้วางใจ ปรับปรุงกลไกการทำงานพร้อมเปิดเผยข้อมูลตรวจสอบได้ 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม วัดและชุมชน ได้สะท้อนความผูกพันระหว่าง วัด บ้าน โรงเรียน ได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน 5) ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ บริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เผยแผ่ด้วยความรัก เอาใจใส่ในหน้าที่ ชยัน อดทน ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อ้อย่างหย่อนในสิ่งที่เราทำ วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีการ และวิธีการแก้ไขปรับปรุง ไม่ทอดธุระในเรื่องการ

เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความมั่นใจในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และอุปสรรคในการทำงาน และ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ใช้สถานที่ภายในวัดเป็นที่สงเคราะห์ประชาชน การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์มีลักษณะสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของวัด จัดบริเวณวัดให้สะอาดร่มรื่นปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและใช้ร่มเงาบังพักผ่อน มีห้องน้ำห้องสุขาแยกชาย หญิง คนพิการอย่างเพียงพอปรับทัศนียภาพให้มีความสะดวกความสะอาดสบายร่มรื่น มีความสบายอยู่เสมอ ในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมในงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่” มีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาให้สูงขึ้น ควรให้การสนับสนุนการเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานที่ศึกษาต่าง ๆ ในชุมชน พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้าน ทั้งทางโลกและทางธรรมอยู่เสมอ และควรส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน และเป็นศูนย์รวมในการสร้างสามัคคีธรรมในชุมชน 1.2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมให้วัดทุกวัดนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในวัดอย่างจริงจัง คณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ ควรมีการกำหนดกฎระเบียบที่รัดกุมเกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัดตามกฎหมายระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอย่างเคร่งครัด 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ ควรพัฒนาการดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า โดยสร้างความภาคภูมิใจในการบริหารจัดการที่คุ้มค่า เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้พระภิกษุและประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบในสิ่งที่ได้ร่วมตัดสินใจ และด้านความโปร่งใส โดยควรมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา การมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของข้อมูล และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับอิทธิพลของธรรมาภิบาลต่อประสิทธิผลบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิผลบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

References

- Best, J. W. (1977). Research in Education. New Jersey, United States: Prentice-Hall.
- Bunmee, P. (2016). Sangha Business Administration: A Case Study of the Sangha Administrative Area, Tha Mai Subdistrict, Samut Sakhon Province. [Unpublished research report]. Rajapruek University. Nonthaburi, Thailand.
- Duang Sri, P. (2015). The Organization Structure and the Administrations Administrative Role of the Abbots Affecting the Buddhist Sangha Administration. [Master's thesis, Silpakorn University]. DSpace at Silpakorn University. <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/232>.
- Lowmunkong, U. (2010). Proposed guidelines for the development of Buddhist-style ethical leadership characteristics of administrators in schools under Office of the Basic Education Commission. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/35789>.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (1996). Government of the Thai Sangha. Bangkok, Thailand: Buddhaddhamma Foundation.
- Phrakhrut Photikittikhun Kittiphong Supanyo. (2018). The Sangha Administration Based on Buddhist Good Governance of Sangha Regional Division 3. [Doctoral dissertation, Mahachulalong-

- kornrajavidyalaya University]. Thesis Central Library Mahachulalongkornrajavidyalaya University. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/170>.
- Rianglaem, S. (2007). Study of Methods to Solve the Problem of Greed in Today's Society According to Buddhist Principles Thera. [Unpublished doctoral dissertation]. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand.
- Samamaphan, N. (1986). Buddhist Management. (2nd ed.). Bangkok, Thailand: O.S. Printing House.
- Saratana, W. (2002). Management: Principles, Theories, Educational Issues and Analysis of Thai Educational Organizations. Bangkok, Thailand: Thippayawisut.
- Soma-in, C. (2003). History of Buddhism and Administration of The Thai Sangha. Bangkok, Thailand: Soutpaisallaw.
- Thanananmethee, K. (2016). Influences of Good Governance and Organizational Culture on Organizational Effectiveness of the Subdistrict Administrative Organizations in the Northern Region of Thailand. *Journal of the Association of Researchers*, 21(1), 135-142.